

ÉN választottalak benneteket

Jn 15,16

a Szeged – Belvárosi R. K. Plébánia és az Agapé Könyvkiadó közös kiadványa | 2015. szeptember

Bizonyára minden kedves olvasónk látott már rendi ruhába, azaz habitusba öltözött szerzeteseket – barátokat vagy apácákat –, akikről nem biztos, hogy elsősre meg tudta volna mondani, hogy melyik rendhez tartoznak. Most következő sorozatunkban tehát igyekszünk sorra venni a legismertebb katolikus szerzetek férfi és női ágának ruházatát, főként ha azok Magyarországon is előfordultak, vagy napjainkban is jelen vannak.

Rendi öltözetek, szerzetesi ruhák I.

Andrea Mantegna:

Szent Benedek

Ora et labora - imádkozz és dolgozz: ez a szerzetesek és apácák feladata, és a lényege annak a szabályzatnak, amelyet a 6. században Nursiai Szent Benedek, a szerzetesség atyja fogalmazott meg, és amely a 9. század elején valamennyi nyugati monostor kötelező alkotmánya lett.

Kiindulásképpen érdemes megismernünk azon három rendalapító – a rendi öltözet tekintetében tett – előírásaival, akik regulájának valamelyikét a mai napig a legtöbb szerzetesrend a tagok életvitelére vonatkozóan a legfontosabb szabálygyűjteménynek tart. **Nursiai Szent Benedek** Regulája (mely a leghosszabb és legrészletesebb a három mű közül) a következőket írja:

„Ruhákat a testvérek lakóhelyüknek és az éghajlatnak megfelelően kapjanak, mivel hideg vidéken többre van szükségük, melegen pedig kevesebbre. Ennek megítélése tehát az apátra tartozik. Mégis azt hiszük, hogy mérsékelt éghajlatú helyeken minden szerzetes számára elég egy kukulla és egy tunika, – mégpedig télen egy vastagabb, gyapjas kukulla, nyáron pedig egy könnyű, viseltes –, továbbá a munka miatt a skapuláré; lábbelinek pedig cipő és szandál. Ezeknek a ruháknak színe vagy durvasága miatt ne okoskodjanak a szerzetesek, hanem viseljenek olyat, amilyen azon a vidéken található vagy éppen olcsóbban megszerezhető.

Az apát azonban gondoskodják a ruhák mértékéről, hogy ne legyenek rövidek azoknak, akik hordják, hanem rájuk illők. Amikor újat kapnak, azonnal adják vissza mindig a régit, hogy a szegények számára a ruhátárba helyezhessék. Elégséges ugyanis, ha a szerzeteseknek két tunikájuk és két kukullájuk van, az éjszakák és a mosás miatt. Ami ezen felül van, az fölösleges, s ezért el kell venni. A lábbeliket és minden avult holmit adjanak vissza, ha újat kapnak. Akiket útra küldenek, kapjanak a ruhátárból nadrágot, melyet hazatérésük után kimosva ismét adjanak vissza. A kukullák és tunikák is legyenek ilyenkor valamivel job-

bak a szokottnál, amilyeneket viselnek.

Ezeket is útra kelésükkor a ruhatárból kapják, és hazatérésük után oda adják vissza.”

Szent Ágoston szerzetesi szabályzata – melyről a mai napig vitatott, hogy eredetileg női közösségnek, tehát apácáknak vagy kezdettől fogva férfi kolostornak szült-e –, pedig a következőket tartalmazza:

„Ruházatokat ne legyen feltűnő. Ne ruháitokkal, hanem magatartásotokkal akarjatos tetszeni.” Majd a következő fejezetben:

„Ruháitokat tartsátok együtt, egy vagy két vagy annyi testvérré bízva, akik rendben tudják tartani, nehogy a moly kárt tegyen bennük. S amint egy éléskamrából táplálkoztok, ugyanúgy egy ruhatárból öltözködjetek. S ha lehet, ne törődjete azal, hogy az évszakok szerint éppen milyen ruhát kaptok, hogy azt kapja-e valaki, amit beadott, vagy mást, ami egy másiké volt. Mégis, senkitől se tagadják meg azt, amire szüksége van. Ha ebből elégedetlenség vagy zúgolódás származik, mivel valaki zokon veszi, hogy rosszabbat kapott, mint amije előzőleg volt, s méltatlannak tartja, hogy olyan ruhát vegyen magára, amelyet testvére már viselt, akkor megíthetitek, mennyire híjával van szíve belső öltözetének az, aki a test ruhája miatt civakodik. S még ha gyöngökezően eltűrik is, hogy azt kapjátok vissza, amit hordtatok, azt egy helyen és ruhatárosok közös felügyelete alatt tartsátok.”

Végül, de nem utolsósorban **Assisi Szent Ferenc** regulája pedig ezeket mondja:

„És azoknak, akik már engedelmességet fogadtak, egy habitusuk legyen csuklyával és egy másik, ha akarják, de csuklya nélkül. És szükség esetén cipőt is hordhatnak. És minden testvér szegényes ruhát

*hordjon, melyet Isten áldásával megfo-
ltozhat daróccal vagy más anyaggal.”*

Látjuk tehát, hogy az evangéliumi tanácsok (szegénység, tisztaság, engedelmeség) szerinti szerzetesi életeszmény már a kezdeti időktől fogva a külsőségekben is megnyilvánult: a szerzetesek ruhatára igencsak szegényes volt, és az a néhány ruhadarab is durva, festetlen posztóból, minden cicomától mentesen készült, ráadásul igencsak a végsőig ki- és elhasználták őket. Napjainkban azért szerencsére már más a helyzet. Egyrészt a szerzetesi ruházat – főleg a női rendeké – az évszázadok folyamán többször esett át korszerűsítésen, melyek során azok egészségesebb, a munkavégzést könnyebbé tevő viseletekké szelődtek, másrészt a rendek terjedésével, az egyes országok éghajlati viszonyaihoz is megpróbálták alkalmazkodni: ma már a melegebb, trópusi éghajlatú országokban az eredeti ruhákat könnyedebb, szellősebb és világosabb színű anyagokból készítik, sőt sokszor a helyi öltözködési szokások hatása is felismerhető a rendi viseleteken.

Mielőtt azonban a szemléltető ábrák segítségével bemutatnánk az ismertebb, nagy múltra visszatekintő szerzetesrendek öltözetét, érdemes megismerkednünk néhány fogalommal és elnevezéssel, amely ezeknek a rendeknek a ruhadarabjait jellemzi. Az első ilyen a **tunika**, amely egy bő, hosszú ujjú, bokáig érő ruhát jelent, amelyet deréknál rendszerint övvel fognak össze. Ha ez az öv sűrű hevederszövésű, erős szövetanyagból készül – a függőleges, lelógó szárai sokszor rojtokban végződnek –, akkor **cingulum**nak hívjuk, ha pedig leginkább egy kb. ujjnyi vastag sod-

rott kötélhez hasonlít, akkor **kordáról** beszélünk. Ez utóbbinál az összekötött rögzítésből két – kb. 50-70 cm hosszú – szár függ. Az egyik száron három csomó van, melyek a (fentebb már említett) három szerzetesi fogadalmat jelképezik. Néhány rendnél szokásba jött, hogy a kötelező három fogadalom mellé még egy negyediket is tesznek, így a kordára egy negyedik csomót is kötnek. Manapság sok rendnél a deréköv bőrből van, ilyenkor a hosszú, lelógó szár csak egy-két rendnél jellemző. A legtöbb rendnél a tunika felett az ún. **skapulárét** hordják, amely egy kb. 50-60 cm széles, elől-hátul egyforma hosszú textilcsík, hosszanti közepén nyílással a fej számára. Eredetileg az alsó ruházatot védték vele a munka közbeni elpiszkolódástól. Sok rend a skapuláré felett visel még egy ruhadarabot, amelyet ha csak vállszélességű, akkor **vállgallér**nak, ha pedig könyökig érő, akkor **vállpalást**nak hívunk. A rendi ruházatok jellemző része még a **csuklya**, ami tulajdonképpen a szerzetesek kápucniája. (A Kapucinusok neve pl. a latin ‚caputium’ szóból származik.) A csuklyát akár a tunikához (ilyenkor **kukulla** vagy **kámzsa** a neve), akár a skapuláréhoz, akár a vállgallérhoz is varrhatják, sőt, ha az öltözethez **palást** (lat. **cappa**) is tartozik, akkor a legtöbbször ezen is van csuklyarész. (Olykor a palást felett még egy vállgallér is van.) A palást általában elől nyitott, a nyakrésznél összegombolható, ujjatlan pelerinszerű köpeny, amely térdig, néha bokáig is ér.

A fogalmak megismerése után pedig következzen a legősibb és legismertebb nagy rendek öltözetének bemutatása, alapításuk időrendi sorrendjében.

Nagy Szent Bazil Rend

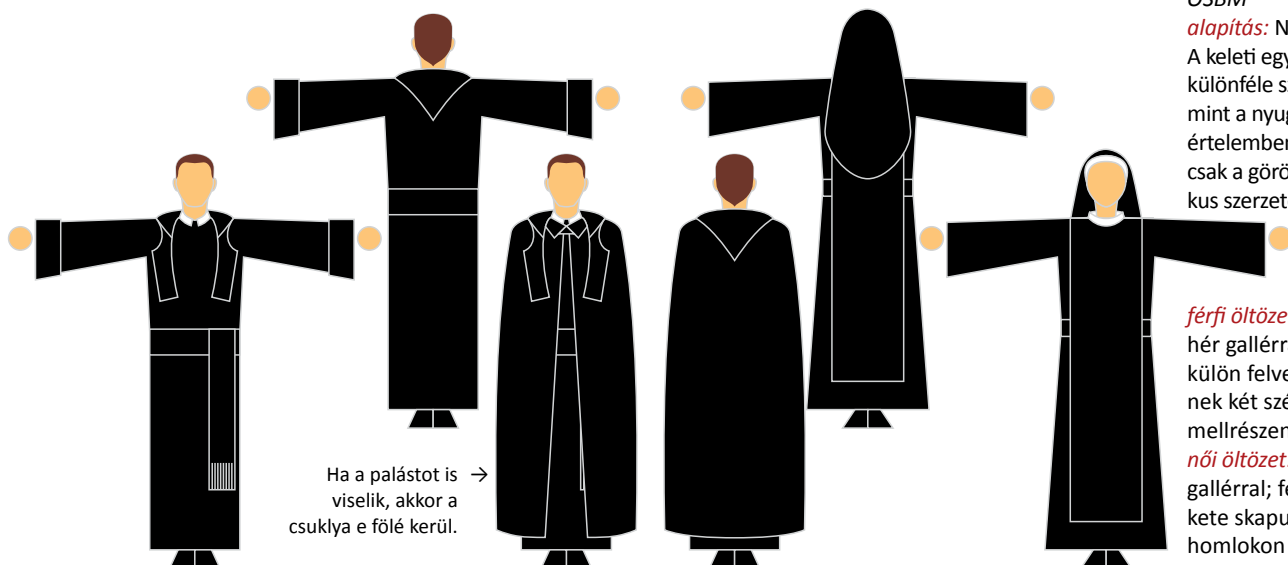
(baziliták, bazilisszák)

Ordo Sancti Basilii Magni, OSBM

alapítás: Nagy Szent Bazil (361)

A keleti egyházban nincsenek különféle szerzetesrendek úgy, mint a nyugati egyházban. A mai értelemben vett „bazilita” jelző csak a görög szertartású katolikus szerzetesekre érvényes.

férfi öltözet: fekete tunika, fehér gallérral; fekete cingulum; külön felvehető csuklya, melynek két széles, fekete szalagja a mellrészen függ; fekete palást
női öltözet: fekete tunika, fehér gallérral; fekete cingulum; fekete skapuláré; fekete fátyol, a homlokon fehér szegéllyel

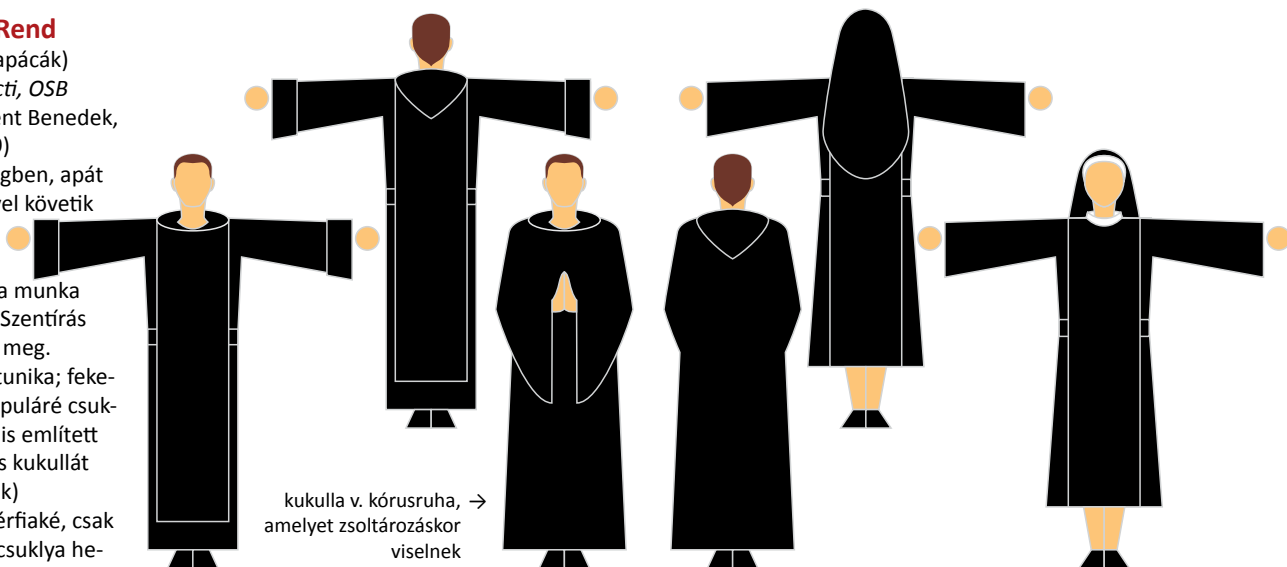
Szent Benedek Rend

(bencések, bencés apácák)
Ordo Sancti Benedicti, OSB
alapítás: Nursiai Szent Benedek, Monte Cassino (529)

A bencések közösségben, apát és Regula vezetésével követik Krisztust, életüket az imádság (a zsol-tárok imádkozása), a munka és a lectio divina (a Szentírás olvasása) határozza meg.

férfi öltözet: fekete tunika; fekete bőrv; fekete skapuláré csuklyával (a Regulában is említett bő szabású, csuklyás kukullát zoltározáskor viselik)

női öltözet: mint a férfiaké, csak a ruha rövidebb és csuklya helyett fekete fátyolt viselnek, fehér szegéllyel

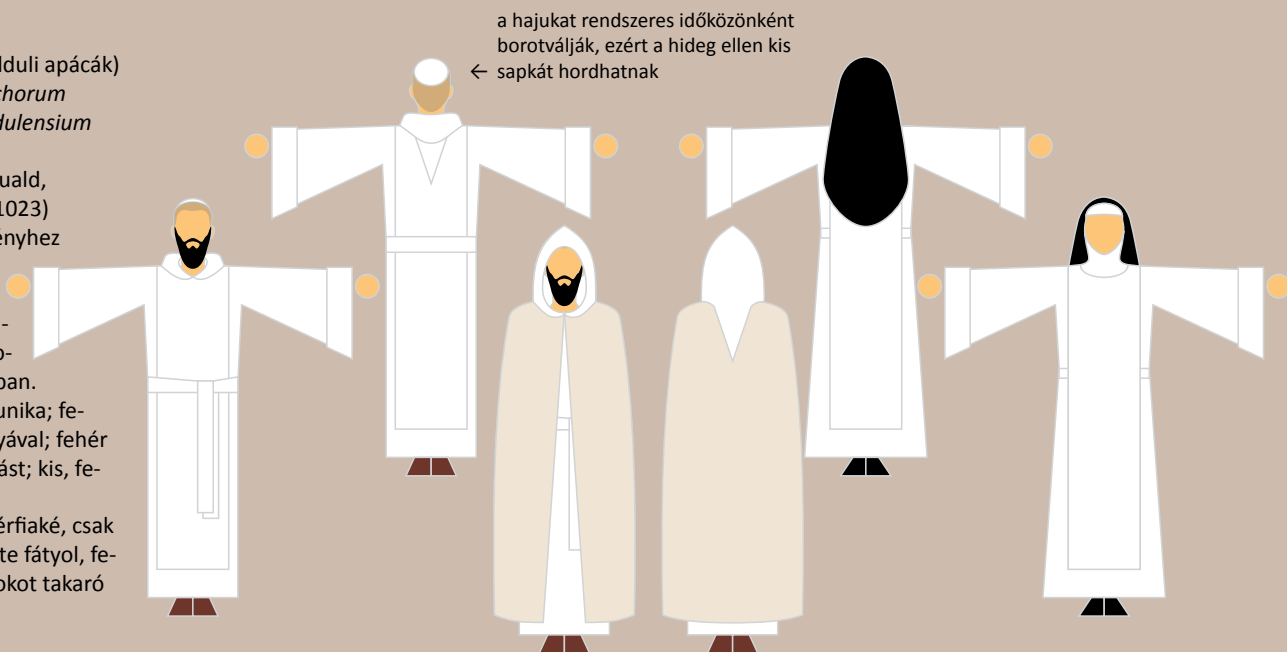
Kamalduli Rend

(kamalduliak, kamalduli apácák)
Congregatio Monachorum Eremitarum Camaldulensium OSB, OSBCam

alapítás: Szent Romuald, Camaldoli (1012 v. 1023)
 Az ősi remeteeszményhez visszanyúlva, nem monostorokban, hanem különálló házakban laknak, szigorú askéta életmódban.

férfi öltözet: fehér tunika; fehér skapuláré csuklyával; fehér cingulum; fehér palást; kis, fehér sapka

női öltözet: mint a férfiaké, csak csuklya helyett fekete fátyol, fehér nyakat és homlokot takaró főköttövel

Ciszterci Rend

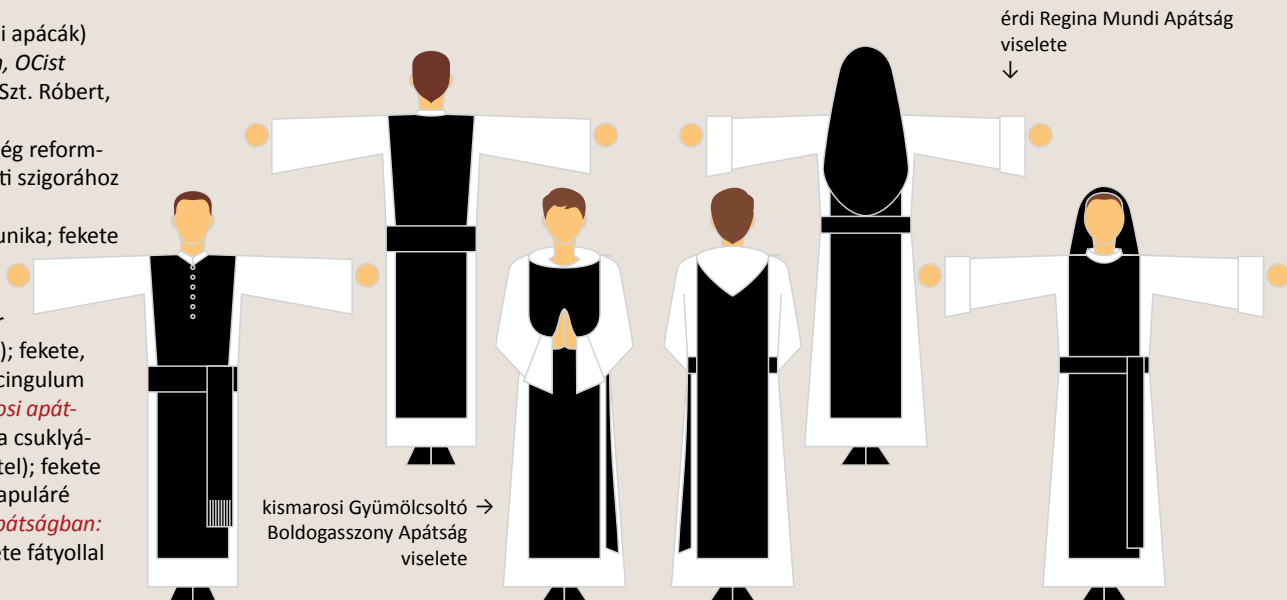
(ciszterciek, ciszterci apácák)
Ordo Cisterciensium, OCist
alapítás: Molesmei Szt. Róbert, Citeaux (1098)

A bencés szerzetesség reformága, a Regula eredeti szigorához nyúlik vissza.

férfi öltözet: fehér tunika; fekete skapuláré (régén csuklyával, Mo.-on ma már nem); fehér gallér (benediktiner); fekete, rojtokban végződő cingulum

női öltözet a kismarosai apátságban: fehér tunika csuklyával (rövid hajviselettel); fekete cingulum; fekete skapuláré

női öltözet az érdi apátságban: mint a férfiaké, fekete fátyollal kiegészítve;

Karthauzi Rend

(karthauziak, karthauzi apácák)

Ordo Cartusienis, OCart

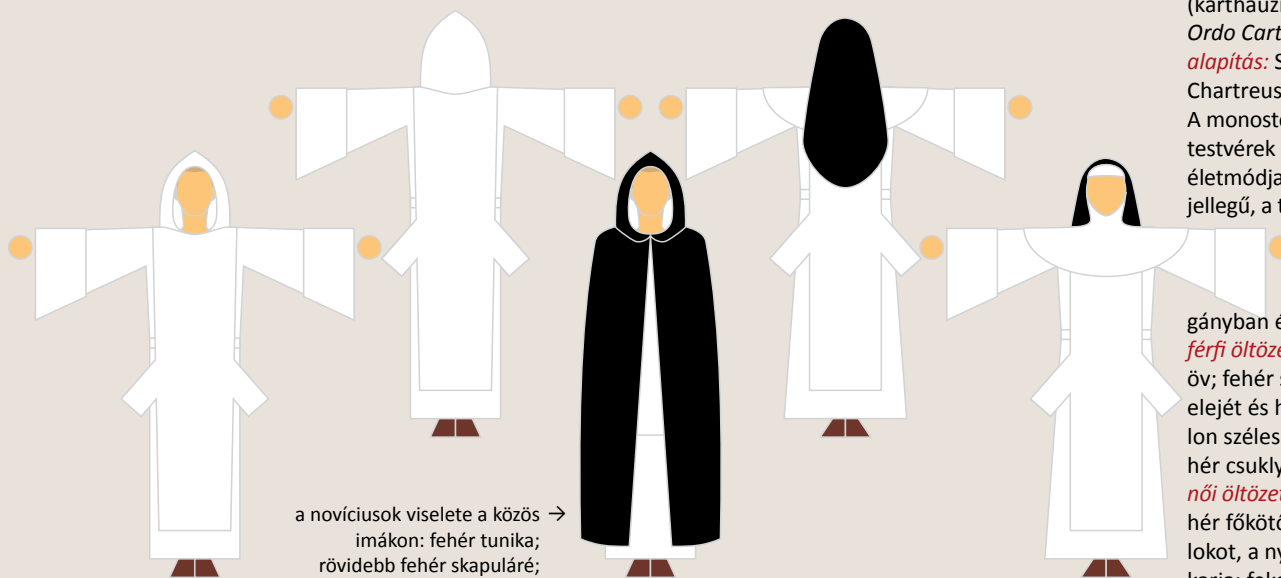
alapítás: Szent Brúnó, Chartreuse (1084)

A monostorokban papok és testvérek élnek. Az előbbieket életmódja teljesebben remete-jellegű, a testvéreké a napi hét

órányi munka mellett szintén teljes cella-ma-

gányban és aszkézisben folyik. **férfi öltözet:** fehér tunika; fehér öv; fehér skapuláré, amelynek elejét és hátulját mindkét oldalon széles szalag köti össze; fehér csuklya

női öltözet: mint a férfiaké, fehér főkötővel, amely a homlokot, a nyakat és vállakat is takarja; fekete fátyol

a novíciusok viselete a közös imákon: fehér tunika; rövidebb fehér skapuláré; fekete palást csuklyával

Premontrei Kanonokok

és Premontrei Női Kanonokrend

Candidus et Canonicus Ordo Praemonstratensis, OPraem

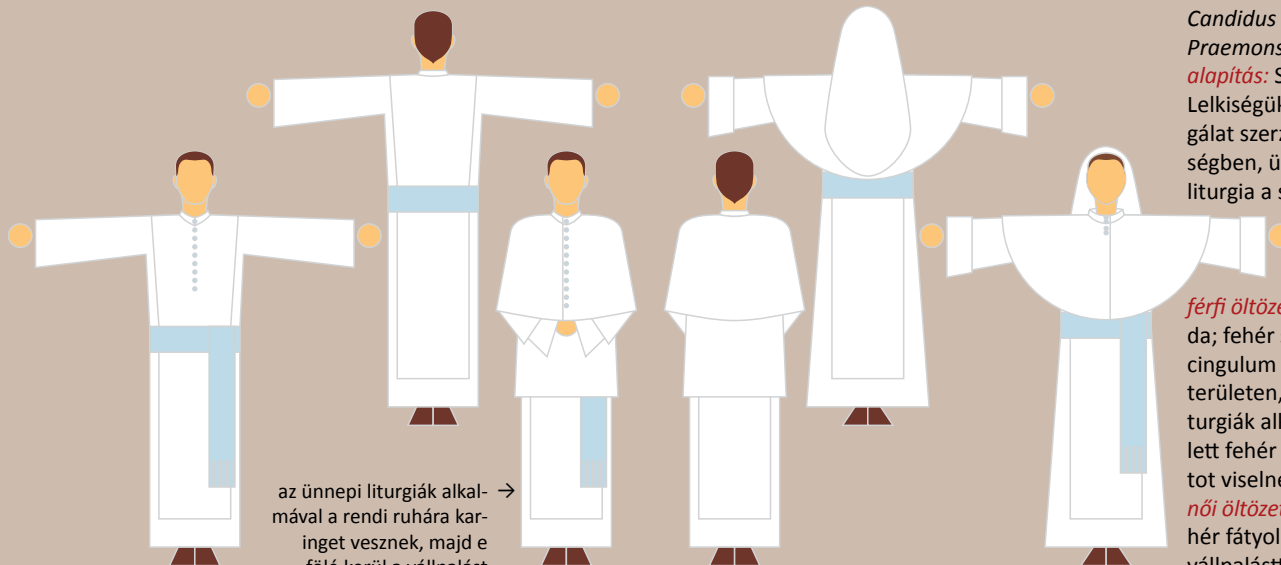
alapítás: Szent Norbert (1120)

Lelkiségük jellemzői: papi szolgálat szerzeteskanonoki közösségben, ünnepélyesen végzett liturgia a szemlélődő ima és az

apostoli munka kiegyensúlyozott egységében.

férfi öltözet: fehér reverenda; fehér skapuláré; világoskék cingulum (csak a magyar nyelvterületen, egyébként fehér); liturgiák alkalmával a karing felett fehér kanonoki vállpalástot viselnek

női öltözet: mint a férfiaké, fehér fátyollal és fehér kanonoki vállpaláttal

az ünnepi liturgiák alkalmával a rendi ruhára karinget vesznek, majd e fölé kerül a vállpalást

Kármeliták

és (sarutlan) kármelita apácák

Ordo Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo, OCarm

alapítás: Berthold keresztés lovag és tíz társa (1156), a XV. sz.-ban a rend kettéválik sarus és sarutlan ágra.

férfi öltözet:

barna tunika; fekete bőröv, bal oldalon rózsafüzérrrel; barna skapuláré csuklyával; barna vállgallér; fehér (v. bézs) csuklyás palást vállgallérral

női öltözet: mint a férfiaké, csuklya helyett fekete fátyollal; a skapuláré a nyaknál szögletesen kivágott, alatta fehér gallérral

